

Actes

Dues exposicions:

*'Gual, escenògraf de la modernitat' és una itinerant. Ja té ruta compromesa. També es fa un nou joc dels plafons per dur-lo per les biblioteques.

*'El perfum d'una època' té un abast divulgatiu del personatge i s'exposa al TMB.

Jornades:

Al maig, sessions de treball sobre el personatge a Barcelona.

Edicions:

*Publicació de *Nocturn* i *Silenci*, de Gual, amb pròleg de Carles Batlle.

*Antologia de textos teòrics d'Adrià Gual.

Si no hagués existit Adrià Gual, un personatge vital i preocupat per saber com traspasar a l'àmbit nacional allò que es coïa entre els cercles culturals europeus (els de París però també els nòrdics amb Ibsen i Strindberg, per exemple), la cultura catalana se l'hauria d'haver inventat. Sense personatges com ell, l'escena catalana no hauria gaudit de la potència que va fer ecllosió al primer terç del segle XX. I més que hauria continuat prodigant-se si la dictadura de Primo de Rivera i la Guerra Civil no haguessin truncat un projecte que es bastia sòlid sota l'ordre dels noucentistes. Adrià Gual esdevé, durant una època, doncs, la pedra filosofal, l'eix des d'on pivota bona part de l'avantguarda europea al teatre de Catalunya pels voltants del 1900. El primer home de teatre de casa. Fins al punt que l'escriptor i editor de la revista fugissera *Luz* Josep Maria Roviralta passava de preguntar "¿Quién conoce a Gual?" a exclamar en pocs temps "¿Quién no conoce a Gual?" Doncs això mateix, l'Institut del Teatre s'ha imposat el difícil repte de donar a conèixer l'obra d'aquest intel·lectual inquiet que, si hagués estat fill de la cultura francesa, italiana o anglesa, avui seria una figura cabdal en la dramaturgia europea per les seves idees revolucionàries, que encara avui donen l'ADN d'aquesta institució centenària.

L'autor devia conèixer, primer a través de les revistes i posteriorment vivint durant prop d'un any a París, els corrents del simbolisme. El que fins llavors es mostrava com una evolució del romanticisme, cobra nova volada per un breu temps. A Catalunya, aquesta onada europea va ensopegar amb l'efervescència del modernisme, del gust de l'art per l'art, arribant a l'extrem de considerar que la prioritat era la creació més que la seva pròpia funcionalitat. Gual, de família de litògrafs, també va aprofitar els coneixements de casa per treballar amb múltiples camps, tant artesanals com artístics. D'arrencada, escriu poemes, novel·les, pinta, fa cartells, estudia música... Però, en la convulsa trobada entre el modernisme català i el simbolisme europeu, s'erigeix el noucentisme amb l'impuls de la revista *L'Avenç*. Els problemes polítics i socials s'imposen al gust de l'art per l'art.

La labor per la qual serà reconegut Gual és la teatral en tant que autor dramàtic, escenògraf, figurinista, director, teòric dels aspectes escènics de la renovació teatral de l'època i, fins i tot, pedagog, gràcies a la seva labor des del Teatre Íntim, que funda el 1898. Adrià Gual desconfiava plenament del teatre que es podia veure a la majoria de les sales que, amb la urbanització més enllà de

Adrià Gual, pedra filosofal

D'ànima convençuda modernista, el pintor, poeta, dramaturg i impulsor d'iniciatives culturals va crear fa avui un segle, sota el paraigua del noucentisme, la llavor del que avui és l'Institut del Teatre (1913-2013)

El pinyol de l'IT

Adrià Gual (Barcelona 1872-1943) és el pinyol de l'Institut del Teatre (IT). Va dimitir el 1934, però al 1944, ja li retien el primer homenatge. Als seixanta, Ricard Salvat refunda l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. Al 1988, la sala gran de l'Institut del Teatre (a Sant Pere Més Baix) rep el nom d'Adrià Gual.

les muralles de Barcelona, aniran prodigant-se a l'Eixample i també pel Paral·lel.

Durant la seva estada a París constata que, a més del teatre d'avantguarda, existeixen dues grans institucions del teatre oficial: la

Autor meticulós

En els seus textos, il·lustra com han de ser els quadres i, fins i tot (és el cas de *Nocturn*), s'adjunta uns grafismes per concretar amb quines pauses i quina intenció cal dir la rèplica. L'autor rebutjava la manera de fer dels actors de l'època, que es preocupaven més d'ells mateixos que de l'obra. Deia: "La qüestió és apartar-se en tot lo que es pugui de lo que recordi teatro i obtenir aixís un efecte per complet diferent de lo que hem vist aquí fins ara." L'esbós del quadre cinquè de *Camí d'Orient* (1902) se situa en una ermita abandonada, al capvespre, "tot davalla, tot tendeix al nefast desenllaç".

Comédie-Française i l'Odéon, que acabarà reconeixent com a indispensables. És per això que entén que no és suficient trencar amb el teatre més comercial i de poca ambició artística, cal recuperar la tradició pròpia, for-

El rètol d'Ifigènia a Taurida', al Laberint d'Horta, i algunes imatges de les funcions. /MAE

Pròxim al poble

jar-ne les bases, promoure la recerca i la divulgació. Gual defensava la creació d'un teatre nacional, però no referint-se a un edifici, sinó a un projecte teatral ambiciós. Només cal remarcar els quatre mestres que hi van impartir classes la primera setmana, ara fa un segle: a més del mateix Gual, Pompeu Fabra, el dramaturg Ambrosi Carrion i Joan Llongueras, que, també inquiet, havia fet viatge per Alemanya i va incorporar a la trista escena catalana del moment (tot i les bones intencions d'alguns esforços impulsors) la gimnàstica rítmica de Jacques-Dalcroze, amb qui va completar la interpretació i la formació dels actors.

L'Escola Catalana d'Art Dramàtic arrenca el 1913 però té múltiples antecedents. Com ara l'intent fallit de la Nova Empresa de Teatre Català, el 1908. És, des del Teatre Íntim que Gual posa a prova la seva literatura dramàtica. També elabora les escenografies, hi actua i les dirigeix. Aquesta és una novetat cabdal a l'escena catalana, ja que fins llavors les companyies es regien pel nom del primer actor o primera actriu i tot rodava a l'entorn de la seva glòria. A les antípodes del que buscava Gual: una experiència de sensacions amb el públic, que podria interpretar els estats d'ànim des de la il·luminació i la disposició de l'espai escènic. Gual insisteix en el color com a un dels elements principals amb què el públic identifiqui el to de l'escena, un

La vessant pedagògica també interessa Gual. El seu teatre pot inspirar-se en la llegenda popular, tot i que pretengui transcendir a un món de símbols, de sensacions que ha de captar el públic. L'escola havia d'incidir a la societat. I per això va fer accions a la Barceloneta a què també hi assistien nens com a espectadors. Les imatges de dalt, mostren un precedent: un text de Goethe al Laberint d'Horta. La natura era l'escena. Una vela acollia els espectadors.

tret prou identificatiu de la seva influència de les arts plàstiques.

Els primers anys del que avui és l'Institut del Teatre (que formen l'Escola Superior d'Art Dramàtic; el Conservatori Superior de Dansa; l'Escola d'Ensenyament Secundari i Artístic-Conservatori Professional de Dansa; l'Escola Superior de Tècniques de les Arts de l'Espectacle i, finalment, el Museu de les Arts Escèniques) van ser molt convulsos. Van començar les classes al Conservatori del Liceu que, només un any més tard, els feia fora de les seves aules. La Diputació constitueix un patronat al qual aviat s'hi incorpo-

ra l'Ajuntament de Barcelona. El gener de 1920, la Diputació traspasa els seus poders a la Mancomunitat. Durant la dictadura de Primo de Rivera es dissol el Patronat i continua sobrevivint sota el nom d'Institut del Teatre Nacional. El 1930, es restableix el català al centre i Diputació i Ajuntament refan el patronat. El 1934, Gual és obligat a dimitir per considerar que no havia estat prou ferm davant la dictadura. Durant aquells quasi vint anys, l'Institut del Teatre s'havia hostatjat en set locals diferents, prova de la inestabilitat del projecte, només corregit per la tenacitat del seu equip directiu.

De seguida, arriba la Guerra Civil i l'Institut del Teatre reviu un altre llarg període gris dirigit per Guillem Díaz-Plaja. Molts intel·lectuals, atents al compromís social i polític del teatre a l'Europa dels seixanta, funden institucions paral·leles com són les experiències de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona o l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. Als anys setanta, després de moltes pressions, s'aconsegueix retirar Díaz-Plaja de la direcció i entra Hermann Bonnín. Aquest, probablement per a sorpresa de tothom, va girar la institució com un mitjà: va incorporar les veus del teatre independent alhora que va fer molt més atractius i dinàmics els coneixements que s'hi impartien, tot recuperant, així, el lideratge en la formació, investigació i creació a Catalunya. *

Agenda

Arts escèniques i inclusió social

Al març, es convoca un fòrum d'abast estatal..

It Dansa

Diversos actes pel 15 anys.

Trobada internacional

La International Federation for Theatre Research convoca la cita a Barcelona al juny. Els municipis

A l'octubre, fòrum sobre el teatre als pobles.

Putxinel·lis

Al novembre, es convoca un simposi sobre els putxinel·lis.